REISBRIEVEN

DOOR ARNE GARBORG

Geautoriseerde vertaling door
PROF. DR. H. LOGEMAN

I. Te Laat.

(Van mijn eerste tocht naar Parijs).

Woensdag 3 Junie kwam ik te Antwerpen. Maar er ging geen boot. De boot die de 28e Mei had moeten gaan, waarvan ik wist dat die niet aangekomen was, had ik gedacht dat die nu wel zowat op vertrekken zou staan. Nee! Geen boot vóór de 11e Junie. Zo lang kon ik onmogelik wachten : dan maar naar Amsterdam en liefst dadelik. De tentoonstelling moest ik dan maar laten gaan, misschien alleen de „Kunst" even bezien en daar mij mee tevreden stellen. Ik had een dag in Parijs verloren en die moest ik nu inhalen.

Maar ik hoorde dat er geen boot van Amsterdam ging vóór Zaterdag avond 6 Junie. 't Gaf dus niets of ik mij al haastte. Ik kon evengoed hier blijven logeeren als in Amsterdam.

Dat deed ik dan ook. Laat ze thuis maar zeggen wat ze wilden. Een man kan niet verder stappen dan zijn benen lang zijn. Met de trein te gaan door Duitsland en Denemarken kon ik niet betalen, en dat wou ik ook niet bij die vreselike warmte.

Jongen, wat was 't heet! Als je de straat opkwam, viel de zon op je hals en je schouders en braadde ze en maakte ze gloeiend, zodat men 't gevoel kreeg alsof je van zwaarte om zou vallen. Ik liep te hijgen als een vis op 't land, dronk allerlei soorten ijswater en vroeg mij af of ik geen zonnesteek zou krijgen. Op de tentoonstelling was het 't ergste. Ik zweette als een haring en kon mijn ogen bijna niet openhouden.

In de afdeeling Kunst had Noorwegen een hele goede plaats, en de lui die er verstand van hadden, zeiden dat 't die plaats dan ook waard was. Ik zelf vond bijna alles werkelik mooi. Als je binnen trad, was 't alsof Amund Helland je in levende lijve te gemoet kwam met zijn monsterlike hoed en zijn guitige glimlach ; ik had hem bijna gegroet en voelde mij op eens thuis. En daarna : schilderij op schilderij met Noorse natuur en Noors leven, eerlik weergegeven, fris en moedig. Maar als men in de andere afdeelingen geweest was en dan weer naar de Noorse ging, zag men dat Noorwegen een arm land is. Wat waren die schilderijen klein, knieperig en bekrompen. De schilders hadden blijkbaar geen geld voor groote doeken. Ze moesten hun gedachten in een heel klein plaatsje samen dringen, want 't linnen is duur en de lijsten zijn duur en als een schilderij duur is dan koopt niemand 't bij ons.

't Is al erg mooi dat zij zich goedkope schilderijen aanschaffen. De meesten gaan eigelik naar zulk een auctie en trachten een stukje bos of zee te krijgen voor een twintig kronen of zo. Of 't goed is of slecht, is voor 't Noorse intellekt 't zelfde. De mensen vinden een schilderij eigelik allerbest als 't op een chromo lijkt. De vergulde lijst is natuurlik hoofdzaak, — die staat zo netjes op de muur.

En dan ga je naar de bazaar van Vollmann en koopt een Athene in gips voor de schrijftafel en de Kroonprins en Kroonprinses in terra-cotta voor 5 kronen per stuk om op 't piedestal te zetten of op 't boekeplankje in de hoek. Dat is Kunst genoeg voor 't verlichte deel van de Natie.

En „het Volk".....

Er waren twee beeldhouwwerken in de Noorse afdeling. En die waren ook niet groot. Net zo, dat de hoop niet uitgesloten is dat de Nationalgallerij of het Kunstverbond ze zou kunnen kopen. En luister nu eens. Een van die twee was „Vermoeid" door Skeibrok. Als je dat arme kind ziet dat over de puntige rug van een stoel hangt te slapen, zo uitgeput en ellendig dat ze haar ogen nauweliks open kan houden, dan ziet men hoe 't *Volk* 't heeft. Een eeuwig voortdurend zwoegen om zich door het leven te slaan, veel meer is 't niet. Daar behoort moed toe in dit land, zich voor de kunst te offeren, want veel dank kunnen zij niet verwachten en veel dank krijgen zij ook niet. Schulden maken en armoe lijden is 't voor de meesten en als er honderd zijn die zich voor hun werk interesseren is 't veel, — en misschien zijn er wel tien die er verstand van hebben.

In die stikwarmte liep ik daar rond totdat ik er duizelig van werd ; toen moest ik wat lucht hebben. 's Avonds ging ik naar de „Scala" en 't Edenteater, 't „Palais Indien" en dergelijke heerlikheden, naar de akrobaten, zangers en zangeressen, nam een glaasje Duits bier waar je nooit dronken van worden kunt, maar alleen zwaar. Ik was alleen en amuseerde mij zozo. Ik zag Noren genoeg maar geen een kennis.

De volgende dag ging ik naar de Nijverheidstentoonstelling. Daar was 't ook al zo warm, eigelik nog erger. Buiten de schaduw zou je gewoon verbranden. En hier ging 't al gelijk overal: hoe warmer 't is des te minder schaduw vind je. Zo gaat 't nu eenmaal in de wereld! In het gebouw was 't als een dampbad.

Ik moest door vele landen heen vóór ik la Norvège vond Noorwegen, Zweden en Denemarken waren in een afdeling, alleen door smalle gangen en vlaggen van elkaar gescheiden ; Noorwegen vooraan. Een klein beetje beklemd op de borst voelde ik mij wel toen ik er in ging ; wat zou dat kleine Noorwegen te vertonen hebben waar zo veel grootheid bijeen was?

Natuurlik : brandewijn! En zolang Noorwegen nog brandewijn heeft, gaat alles goed! En dan bier. Brandewijn en bier. Kast aan kast met flessen, en dan natuurlik dat bekende kereltje met een punt-muts die daar op een anker rijdt en onder elke arm een klein vaatje heeft : die is zeker op alle tentoonstellingen te zien geweest. Hij is in hout gesneden en ziet er dan ook erg houterig uit. De lui leven er daar blijkbaar vrolik in dat ijs-land Noorwegen, denkt de vreemdeling als hij al die kasten en uitstallingen ziet vol met zware zwarte flessen met allerlei vreemde papiertjes beplakt in koude kleuren en versierd met rare figuren en krullen. Maar er waren nog andere zaken. Er waren ook hoefnagels! Werkelik nog zo min niet. En dan houtbrij. Houtbrij op flessen die er al heel raar uitzag. Kariolen weet ik niet of ik ze zag. Maar ik zag smidswerk waar we werkelik mee voor den dag mochten komen. 't Kon niet op tegen dat van België, Engeland of Amerika, maar 't ging toch. Ook waren er tafels tentoongesteld, alleen nog maar geschaafd, men rook 't frisse pijnbomenhout er aan. En pelswerk. Dat zag er wat armoedig en glansloos uit, vergeleken met b. v. 't Russiese. Wij schijnen 't niet zo goed te kunnen bereiden, maar dat moeten wij kunnen leren. Och, och, waarom zenden wij niet eens een paar honderd van de beste werklui die wij hebben naar zulke tentoonstellingen. Dan zouden zij kunnen zien hoe veel wij van zulke dingen nog te leren hebben. Juist voor volkeren als wij zijn zulke tentoonstellingen van zo veel nut.

Als ik naar de Noorse uitstalkasten kijk, is 't mij soms zo moeilijk adem te halen. Ze zijn zo laag! laag én zwaar en nauw en ongelijk — er is niets geen vorm aan. Het is als wanneer je van de een of andere stad in 't buitenland naar Kristiania komt : alle huizen schijnen op hun knieën te liggen. Er ontbreekt een verdieping aan. Ze staan daar zo suf en moedeloos, 't is alsof ze geen rug durven zetten, je krijgt zin om ze wat op te beuren en recht te buigen. 't Ziet er uit alsof men

„LA REVUE DE HOLLANDE".

Wij vestigen de aandacht onzer lezers op een zeer bijzondere uitgave van A. W. Sijthoff's Uitg. Mij., n.l.: „La Revue de Hollande". Dit letterkundig maandblad, dat in de Fransche taal wordt geredigeerd, biedt een keur van litteraire bijdragen op ieder gebied van Fransche en Nederlandsche schrijvers van den eersten rang. Ook wat het uiterlijk, vooral de typografische verzorging, betreft, kan deze Revue met het beste op dit gebied vergeleken worden. Bovenstaande afbeelding geeft een denkbeeld van het voorname cachet van dit maandblad, dat slechts f 14.— per jaar kost.

eerst van plan was geweest ze heel hoog te maken, maar toen de bouwmeester aan de derde, of vierde verdieping kwam zal er geen geld meer geweest zijn en toen moest hij 't dak op een half-klaar huis zetten! Net zo met die uitstalkasten. Daar stonden ze ineengedoken en maakten zich klein en durfden de rug niet op zetten ; soliede waren ze zodat ze een kanonskogel zouden weerstaan, maar zich vrij en recht houden dat konden ze niet. 't Was alsof ze niet presies wisten of ze hier wel durfden zijn bij al die mooie kasten van andere landen. Ik kwam er nog beklemder uit dan ik er binnen gegaan was. Er is nog veel te doen, zei ik bij mijzelf, ons oude Noorwegen is groot, maar onze kultuur, — wat is die nog klein.

't Was in de zalen niet meer uit te houden, ik moest naar buiten en iets met ijs er in hebben. Maar eerst ging ik even naar een Turk en kocht een cigaretten-pijpje als een soort herinnering. En nog heb ik 't niet weggegooid. 't Is erg fijn! Het mondstuk van (niet-echt!) barnsteen, de rest van verguld metaal met allerlei figuren er in gesneden en van onderen hing een halve maan aan een kettingje. Juist toen ik daarmee klaar was kwam een priester aanslenteren. Wacht, dacht de Turk, nu moet ik mijn beste beentje voorzetten en hij haalde uit zijn la een groot crucifix te voorschijn dat hij aan de priester verkopen wou. Dat was wat extra's : 't kruis zelf van zwart gepolijst hout en 't Kristusbeeld van ivoor. Aha, dacht ik, nu krijgen we een prachtig tolérance-tableau : een priester die een crucifix van een Turk koopt. Maar de priester zag er nu niet bepaald uit alsof hij een toonbeeld van verdraagzaamheid was! Hij zag er uit alsof hij bang was. Ik weet niet of hij een kruis sloeg, maar 't scheelde zeker niet veel : en zijn hele manier van doen was één en al : *Apage Satanas*! Maar de Turk liet niet af, hij begreep blijkbaar niet hoe een priester een kruis kon zien zonder te kopen. Eindelik vroeg de priester hoeveel 't kostte. „Zestig Frank" zei de Turk, geloof ik. Toen ging de priester weg. En ik ook. Het tolérance-tableau moet nog komen.

Zo werd 't Vrijdag en moest ik weg.

't Kostte mij een extra frankje om aan 't station te komen voor de trein ging ; ik was natuurlijk weer te laat weggegaan. En toen ik er kwam, bleek 't dat ik juist een minuut over had. Niet meer en niet minder.

Ik naar binnen. Aan 't loket : Amsterdam, derde klas. Nee, dat was daar niet : derde klas was in de andere hoek : „L'aut' coté, l'aut' coté." Ik er van door, met valies en hoed en alles naar de andere kant, maar een ander loket was niet te zien. De hele zaal rond, met mijn hoed in mijn nek en mijn moed in mijn schoenen — : nee! Net zo min 'n loket daar te vinden als goud. Toen naar weer naar het eerste : Dan maar tweede klas ; ik vind die derde niet! De meneer boog zich helemaal voorover en wees ergens heen en riep : par-là, — daar! die deur door en dan l'aut' coté! Ik vloog er van door, half-gek van haast, de deur uit, dwars door de wachtkamer maar geen loket te zien, weer een deur door en door het bagage-bureau en ja wel, daar was ik er. Derde „Amsterdam" riep ik, hees als een jong haantje van pure opwinding ; kreeg mijn billet, betaalde, kreeg ook geld terug, ging dezelfde weg terug, de wachtkamer door, op 't perron, en daar stond een trein zo lang als de halve Karl Johanstraat. „De trein naar Amsterdam!" Nee, zei een kondukteur, die staat aan de andere kant, en hij wees dwars over zijn trein. Ik er weer van door, eerst een kant op waar ik niet door kon, toen naar de andere, — verbijsterd en helemaal in de war ; — huy-y! een gil aan de „autre coté". Waanzinnig riep ik tot een kondukteur : „de trein naar Amsterdam!" — „die gaat daar juist," zei hij kalm en wees de trein achterna.

Ik keek de kerel aan, lang en innig. Was mijn macht zo groot geweest als mijn wil goed was, dan was de zondaar op 't eigen ogenblik tot as geworden.

Verdrietig en boos scharrelde ik weer naar 't loket. „Asjeblieft," zei ik en schoof hem mijn billet toe, „ik ben te laat gekomen." Ik wou mijn geld terug hebben. Maar dat kon niet. Maar ik kon 't billet later gebruiken, zei de man. Ce soir, om 8.14, „uvétt-eur-katt-ors!" zo als de kerel zei op zijn Belgies-frans, ging er weer een trein naar Amsterdam. Enfin, 't beste was goed genoeg, dacht ik, droogde mijn bezweet hoofd af en ging naar de wachtkamer.

't Was nog zo heel erg niet, vond ik. Ik zou toch nog met de boot van morgen avond mee kunnen komen, 't was wel vervelend 's nachts zo laat te Amsterdam te komen. Om één uur, — tussen één en tweeën, in een stad te komen waar ik geen ziel kende, waar ik zelfs bij naam geen een hotel kende, terwijl ik geen stom woord van de taal verstond. Geld had ik ook niet veel meer, — dat was aardig aan 't verminderen. Maar daar was niets aan te doen, dat zou ook wel in orde komen. Bovendien : als ik aankwam zou ik misschien dadelik aan boord kunnen gaan. Direkt van de trein naar de boot. Dan was alles dadelik goed. Zo was alle zorg als weggeblazen. Daar kon een glas bier op staan! Ik werd zo vrolik als een vogeltje.

Als ik nu maar zeker kon zijn van die avondtrein. Die stond namelik niet in 't boekje en ik had er ook nergens anders iets van gezien. Ik wou er 't mijne van hebben. Op 't perron vond ik twee spoorbeamten : „Pardon, Messieurs, est-ce que... va-t-il... hm." Nee, zo ging 't niet : „Geht's ... geht's... ein Zug... à Amsterdam... heute, ce soir... huit heure quatorze, acht Uhr Vierzehn?" — Daar stond ik en gooide Frans en Duits door elkaar, zo dat 't helemaal mis ging, ik kende van geen van beide veel, maar van daag was ik gewoon dol. De heren vroegen waar ik heen moest. Naar Amsterdam zei ik en liet mijn billet zien. Ja, dan was dat in orde met die trein. Die ging werkelik om 8.14. De een zei 't in 't Duits, de andere in 't Frans, dus wist ik dat tenminste. Maar toen wilden zij meer weten over dat billet. Hoe kon ik nu al een billet hebben voor een trein die pas 8.14 ging? Dat kon ik niet klaarspelen. Eerst probeerde ik 't met Frans maar hokte, toen met Duits, maar daarmee kwam ik ook niet ver. „Wat spreekt U dan eigelik voor taal?" vroeg een der beamten. „Nor-norwegisch," zei ik. „Ach so, norwegisch, kent U geen andere taal?" vroeg hij. „Ja, un peu allemande," zei ik. Zij keken elkaar erg vreemd aan ; „nee, nee, ein wenig allemande." verbeterde ik. Hoor's, dacht ik bij mijzelf, nu heb je thuis je leven lang niet anders gedaan dan er naar *streven* je eigen Noorse taal zijn recht te geven, maar zulk een *taal-streven* als dit, nee, dat had ik niet gedacht dat je ooit te verduren zou hebben! De twee beamten hadden zich de hele tijd ernstig gehouden maar nu werd 't hun te kras. Ze lachten dat ze er krom van stonden. Dat was niet plezierig voor mij, maar per slot van rekening ging ik meelachen, en toen werden wij goede vrienden. Zij schreven op mijn billet dat 't voor de avondtrein geldig was en toen ging ik mijn „demi" drinken. Dat deed mij goed. Om 8.14 ging de trein. En ik zat er in.

Wij waren een eindje Holland ingekomen. Toen ik eens mijn billet vertoonde zei de kondukteur iets tegen mij in 't Hollands. Ik had geen notie wat 't was dat hij zei, maar ik begreep wel dat er iets niet helemaal in orde was. Zijn laatste woord was zo iets als „Laaje." Ik schudde mijn hoofd en zei „Comprend pas" — Hij ging weg.

Een lange Hollander die in een hoek vlak over mij zat, zei ook iets, alles was blijkbaar niet zo als 't zijn moest. Hij zei ook : „Laaje." „Laaje, qu'est-ce que c'est," zei ik. De lange man begon weer opnieuw, net zo lang tot ik weer zei : „comprend pas." Aha, hij spreekt Frans, zeiden de Hollanders tegen elkaar. Toen zij zover gekomen waren dat ze dat wisten, lieten zij mij met rust. Ik zat te peinzen : wat toch in 's hemels naam „Laaje" betekenen kon? En wat of er dan toch niet in orde was? Het Hollands is een barbaarse taal! „Laaje"?

(Wordt vervolgd.)